

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Convelluntur fundamenta adversæ sententiæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

132 Superest desiderium æternitatis seu immor-

Serm.
30. in
Cantic.

Disp. 5.
art. 1.

talitatis, quod etiam in beatifica visione exple-
tur. Cum enim illa sit immutabilis & tota simul,
& nullam (ut ait Bernardus) capiat ex eo quoddam est,
sunt, vel erit, mutationem (quia principia ad illam
concurrentia, scilicet lumen gloriæ, & essentia
divina per modum speciei unita, manent omni-
no invariata) non mensuratur tempore, aut
ævo; sed æternitate participata, ut in tractatu
de visione beata ostendimus. Unde Augustinus
13. confess. cap. 15. loquens de beatis, Vident
(inquit) faciem tuam semper, & ibi agunt sine syl-
labis temporum; semper loquunt, & nunquam praterit
quod legunt; non clauditur codex eorum, nec plica-
bitur liber eorum, quia tu ipse illis hoc es, & eris in
æternum. Deinde, cum intelligere sit gradus per-
fectissimus vitæ, & intellectio operatio perfecte
vitalis; Beatus videndo Deum, & ipsam per to-
tam æternitatem contemplando, vivet vitæ æ-
ternæ & interminabili, juxta illud Christi Joan.
17. Hac est vita æterna, ut cognoscant te Deum &c.
Unde Isaias 25. dicitur: Faciet Dominus exerci-
tuum omnibus populus in monte hoc convivium vindi-
cæ, pinguium medullarum, vindemie defecate:
quia in monte gloriæ æternum faciet Deus ele-
ctis suis convivium, in quo omnium deliciarum
florem, & omnium bonorum medullam illis mi-
nistrabit, juxta illud Tertulliani lib. 1. adversus
Marcionem cap. 3. In unum necesse est summitas
magnitudinis eliquetur. Postea addit Isaias, quodd
Deus præcipitabit mortem in sempiternum. Ubi ad
illam videtur alludere consuetudinem, quæ
olim facinorosi de monte præcipitari solebant;
per hoc nimirum significans, quodd Deus post
diem iudicii mortem de excelsu monte gloriæ
præcipitabit ad imum inferni, ubi sedes ejus in
æternum manebit. Cum enim mors à peccato
dimanet, sitque veluti ejus filia, debet cum pec-
cato in eodem simul habitare loco, nimirum in
inferno, qui idcirco vocatur puteus interitus: ubi
ipsis damnatis tanquam proprio pabulo in æter-
num se nutriet, juxta illud Prophetæ: Sicut oves
in inferno positi sunt, mors depascet eos: nec eos ta-
men unquam consumet: nam, ut ait Bernardus,
si morientur ut semper vivant, sic vivent ut semper
morianantur.

133 Concludamus ergo hanc digressionem cum
De spi-
ritu &
littera
cap. 33.

Augustino. Illa cognitione, illa visione, illa contem-
platione satiabitur in bonis anima desiderium. Hoc
enim ei solum sat est, ultra non habet quod appetat,
quod inhiat, quod requirat: Nam desiderio huius satie-
tatis ardebat, qui Domino Christo dicebat: ostende no-
bis Patrem, & sufficit nobis.

Huc ergo contendite, mortales, ad fontem
vitæ currite, & festinate ingredi in illam re-
quiem.

Boetius
lib. 3. de
consol.
1170,
11.

Huc omnes pariter venite capri,
Quos fallax ligat improbis catenis,
Terrenas habitans libido mentes.
Hic erit vobis requies laborum:
Hic portus placida manens quiete.
Hoc unum miseris patens ædificium.

ARTICULUS III.

Convelluntur fundamenta æverse
sententiæ.

§. I.

Præcipuum Scoti argumentum diluitur.

Præcipuum Scoti fundamentum sumitur ex
perfectiōne amoris beatifici, & potest
breviter proponi. Formalis beatitudo in perfe-
ctissima operatiōe intellectualis nature debet
consistere: Sed amor beatificus perfectior est vi-
sione: Ergo in illo consistit formalis beatitudo.
Major videtur certa, Minor autem, in qua vide-
tur esse posita difficultas, probatur multiplici-
ter. Primum ex Platone, qui præfert amorem
cognitioni, & ait: Nihil habeo majus in me, quam
quod amo; nihil melius, quam quod amo. Et potest
confirmari ex D. Thoma 1. part. quæst. 82. art. 1.
ubi docet amorem rerum quæ sunt supranos,
excedere in perfectiōne cognitionem illarum;
& contra cognitionem rerum quæ sunt infra
nos, superare illarum dilectionem; quia restipe-
riores nobilior esse habent in se, quam in intel-
lectu; unde quando intellectus eas intelligit, il-
la quodammodo descendunt, & vilescunt; res
verò inferiores nobilior esse habent in intel-
lectu, quam in seipsis; unde per cognitionem in-
tellectus nobilitantur. Ex quo ibidem inferunt,
quodd melior est amor Dei, quam cognitio; con-
tra verò melior est cognitio rerum corpora-
lium, quam amor: Ergo amor beatificus perfe-
ctior est visione.

Secundò probatur eadem minor: Ordo Scitæ
phinorum est superior ordini Cherubimorum, ut
docet Dionysius cap. 7. de cælesti Hierarchia:
Sed nomen Seraphim sumitur ab ardore chari-
tatis; Seraph enim Hebraicè, Latine accendere
dicitur: nomen autem Cherubim à plenitudine
scientiæ derivatur; Cherub enim scientiæ multi-
plicata, sive plenitudo scientiæ interpretatur, ut
stat scientiæ, & ardore luci. Unde Bernardus
serm. 3. de verbis Isaiæ, alloquens Luciferum,
bellissime ait: Bonum erat tibi, si gnifer magis es,
quam Lucifer.

Addit Ficinus, perfectissima omnia in rebus
creatis esse amoris symbola: nam inter plane-
tas Sol suo calore amoris symbolum est; inter
elementa ignis; inter meta ha aurum; & inter
gemmas carbunculus, qui est veluti carboac-
ensus.

Tertiò, Finis præstantior est his quæ sunt ad
finem: Sed visio Dei ordinatur ad amorem bea-
tificum, & non est converso; nam ut ait Ansel-
mus lib. 2. cur Deus homo, cap. 1. Rectius verba
est, cognoscere ut diligamus; perversus autem, di-
ligere ut cognoscamus: Ergo amor beatificus per-
fectior est visione.

Quartò, Actus charitatis est perfectior fide:
Ergo etiam est perfectior beatifica visione. An-
tecedens est certum, & patet ex verbis Apostoli
1. ad Corinth. 13. Nunc autem manent fides, spes,
charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.
Consequentia verò probatur: Nam species ge-
neris perfectioris, nequit in perfectiōne excedit
à specie generis ignobilioris: Ergo si actus chari-
tatis

tatis excedit actum fidei, qui est actus intellectus, genus actus charitatis perfectius est ratione generica actus intellectus, & consequenter ex eodem principio omnis actus charitatis (& a fortiori supremus actus ejus, qualis est amor beatificus) debet esse perfectior omni actu intellectus, etiam supremo, qualis est visio beatifica.

Quintò, Illud est perfectius, cujus oppositum est peius: nam ut ait Aristoteles 8. Ethic. cap. 10. *Optimum opponitur optimo?* Sed odium Dei, quod opponitur charitati, est multò majus malum, quam carentia visionis; unde si daretur optio Beato, magis eligeret carere visione quam charitate: Ergo idem quod prius.

Sextò, Quod est posterior generatione, est perfectius; cum natura in generatione semper incipiat ab imperfectioribus: Sed amor, sive in via, sive in patria, est posterior generatione notitia intellectus; nam semper amor supponit notitiam, & actus voluntatis actum intellectus, circa idem objectum: Ergo amor est perfectior.

Denique probatur eadem Minor. Voluntas est perfectior intellectu: Ergo perfectissimus actus voluntatis (qualis est amor Dei in patria) perfectior est perfectissimo actu intellectus, qualis est visio Dei. Consequentia videtur legitima. Antecedens verò probatur: tum quia voluntas movet intellectum quoad exercitium in genere causa efficientis: tum etiam quia agit liberè, ratione subintellectus autem expertus est libertatis, nisi ex subordinatione ad voluntatem, & ratione sui agit per modum naturæ; agere autem liberè est modus perfectior agendi, quam agere per modum naturæ. Addo quòd, bonum quod est objectum voluntatis, cum includat vel dicat ordinem, ad existentiam, quæ est ultima rei actualitas & perfectio, est nobilior vero, quod est objectum intellectus; cum verum abstrahat ab existentia, ita ut de rosa in hieme tempore vera cognitio & vera scientia, licet eo tempore rosa non exsistat.

Huius argumento, quod apud Scotistas palmarium est, dupliciter responderi potest. Primò distinguendo Majorem: Formalis beatitudo debet consistere in operatione perfectissima, entitative, nego majorem: perfectissima in linea affectionis, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: amor beatificus perfectior est visione, in ratione entis, transeat in ratione consecutionis, nego Minorem & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: cum enim beatitudo formalis sit consecutio objecti beatifici, præcisè et excessu entitativo unius operationis aut formæ supra aliam, non potest colligi, quòd illa sit beatitudo formalis, nisi etiam huic præstet in linea affectionis: unde supra dicebamus, quòd etiam si lumen gloriæ entitative excederet visionem beatificam, non propterea in illo, sed in visione nostra beatitudo consisteret: quia scilicet visio est affectio Dei, non verò lumen gloriæ. Cum ergo amor (ut supra ostendimus) non sit consecutio ultimi finis, sed illum supponat jam obiectum & possessum, per clarum Dei vitronem, quamvis daretur quòd amor ipsam in perfectione entitativa excederet, non ideo tamen in illo consisteret formalis beatitudo.

Respondeo secundo, data Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem, ex autoritate Platonis & D. Thomæ desumptam, in primis dico, Aristotelem, qui Platoni præferendus est, expressè docere oppositum, & præ-

Tom. III.

A ferre cognitionem amoris: ait enim 10. Ethic. cap. 7. *Mens est eorum omnium que vobis insunt præstantissima.* Secundo dico, essatum illud Platonis explicari posse de amore via, qui melior est & præstantior scientiæ & cognitione. Eodem modo intelligenda & interpretanda est doctrina à D. Thoma loco citato tradita: nam ibi loquitur de amore & cognitione viatorum, qui res superiores intelligunt per species quidditatum & rerum materialium, quæ superiores essentias non representant prout sunt in seipsis, sed per analogiam & similitudinem ad res illas materiales & corporeas, a quibus desumuntur: & de cognitione ut sic terminata ad res superiores, verum est in perfectione excedi ab illarum amore, qui in illas fertur, prout sunt in seipsis: non autem de cognitione patriæ, maxime de beatifica visione: cum illa non fiat per speciem & similitudinem creaturarum, sed ipsa divinâ essentiâ immediate per seipsam gerente vices speciei & formæ intelligibilis.

Ex hoc patet responsio ad secundam probationem ejusdem Minoris: nomina enim *Seraphim* & *Cherubim* non fuerunt imposita ex amore & cognitione patriæ, sed via: unde Ezechielis 28. *Lucifer Cherubim appellatur: Tu Cherub extensus & protegens.* Et D. Thomas 1. p. qu. 109. art. 1. ait: *Dæmones fuerunt quidem aliquando in ordinibus Angelorum, sed ab eis ceciderunt.*

Ad tertiam probationem nego Minorem: nam cum visio sit essentia beatitudinis, & amor ejus proprietas: proprietates autem sunt propter naturam ejus cujus sunt proprietates: consequens fit quòd amor beatificus ex natura rei visionem tanquam finem respiciat, & non è contra visio amorem. Nec adveñatur Anselmus, cujus comparatio non est inter amorem & cognitionem patriæ, sed via, de qua verum est ordinari ad amorem, non ut ad finem ultimum, sed ut ad finem quo proximam: quia per amorem ad ultimum finem passibus meritoris accedimus.

Dices: Amor est posterior visioni: Ergo visio non est finis amoris. Consequentia probatur: nam finis est posterior illis quæ ordinantur ad ipsum, utpote effectus illorum in executione: Ergo si visio non est posterior amore, sed illum præcedens, nequit esse illius finis.

Respondeo concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicatur duplicem esse finem, unum obtinendum, alterum perficiendum: primus est posterior in executione illis quæ ordinantur ad ipsum, et in intentione præcedat; secundus verò præcedit in utroque ordine: sic essentia, quæ finis est propriatum, non obtinendus, sed perficiendus, est prior illis: visio autem non est finis amoris patriæ, obtinendus per ipsum, sed solum perficiendus.

Ad quartam probationem Vazquez negat Antecedens, loquendo de excessu in genere physico: existimat enim ea quæ continentur sub perfectiori genere, non posse esse minus perfecta aliis contentis sub genere imperfectiori: nam hoc ipso (inquit) quòd aliquid genus perfectius est, tota latitudo illius, & consequenter omnis illius species, debet esse perfectior.

Sed hæc doctrina & solutio displicet nostris Thomistis, & merito: ex illa enim sequitur, non solum actum fidei, sed quemlibet actum intellectus, etiam naturalem, imò & erroneum, actum perfectissimum charitatis, qualis est amor beatificus, in perfectione excedere; quod est absurdum.

H

absurdum. Sequela patet: nam ratio generica A actus erronei, scilicet intellectio, excedit volitionem, quæ est ratio generica actus charitatis: Ergo si verum est principium quod Vazquez assumit, nimirum ea quæ continentur sub perfectiori genere, semper debere in perfectione excedere omnia alia quæ sub genere imperfectiori continentur, manifestè sequitur, quemlibet actum intellectus, etiam erroneum, aut hæreticum perfectiorem esse perfectissimo actu charitatis.

148 Unde hac solutione prætermisâ, aliter ad quartam probationem respondeo: nempe concesso Antecedente, negando Consequentiam. Ad cuius probationem nego Antecedens: nam licet species perfectissima generis perfectioris, B debeat esse perfectior specie perfectissima generis inferioris, non tamen necessarium est, quòd species non perfectissima generis perfectioris, excedat perfectissimam generis inferioris.

Nec quicquam obest quod opponit Vazquez, nempe eo ipso quòd genus sit perfectius, totam illius extensionem debere esse perfectiorem, & consequenter omnes illius species excedere debere in perfectione species contentas sub genere imperfectiori: hoc, inquam, non obest, tum quia eadem facilitate quâ ab ipso sine probatione dicitur, à nobis negatur: tum etiam, quia ad summum id est verum, si sermo fiat de speciebus generis perfectioris, reduplicatâ ratione generica (semper enim excessum supra alias retinent, sub reduplicatione rationis genericæ illarum) non tamen si comparatio fiat absolutè; quia ratione differentie contrahentis genus imperfectius, potest excessus ille genericus taliter refarciri, quòd in absoluta comparatione perfectior sit species illius specie generis perfectioris: sic autem in charitate cum fide comparata contingit, ut docent nostri Thomistæ in Tractatu de charitate.

149 Dices tamen: Quodlibet individuum perfectioris speciei, perfectius est, perfectione essentiali quolibet individuo speciei inferioris: Ergo similiter species qualibet perfectioris generis, debet in perfectione excedere quamlibet speciem generis imperfectioris.

Sed contra: dato Antecedenti, nego Consequentiam. Et ratio discriminis est manifesta: individuatio enim non addit ad speciem perfectiorem formalem, sed materialem tantum, species autem generi superaddit perfectionem formalem & essentialem: quare licet excessus specificus non possit refarciri, ratione differentie individualis contrahentis speciem, bene tamen excessus genericus, ratione differentie specificæ contrahentis genus.

150 Ad quintam probationem respondetur, eodem argumento probari posse, actum cuiuscunque virtutis perfectiorem esse visione Dei: nam peccatum oppositum cuiuslibet virtuti peius est, quam privatio divinæ visionis: cum hanc potius quam illud quilibet Beatus eligeret, si ei daretur optio. Asserendum est ergo cum Cajetano infra qu. 7. ar. 4. circa solutionem tertij, propositionem illam Aristotelis *Pessimum opponitur optimo*, intelligendam esse in rebus habentibus contrarium: lumen autem gloriæ, & visionem beatificam, propter suam excellentiam & propinquitatem ad Deum, contrariò carere. Vel cum Ferrariensi 3. con. gent. cap. 26. dicendum, regulam illam sic esse intelligendam: illud est

melius, cuius oppositum est peius quam oppositum alterius, secundum eandem rationem oppositionis acceptum: at non accipitur in argumento oppositum visionis secundum eandem rationem oppositionis: quia odium opponitur amori contrariè, visioni verò privatio eius opponitur privativè. Si autem comparatio fiat inter opposita eodem modo, magis malum est privatio visionis Dei, quam privatio amoris Dei: quia illa est privatio majoris perfectionis. Unde physicè loquendo magis detestanda est cæcitas visionis, quam amoris carentia: licet amoris carentia in ordine morali considerata, & ut causata per actum peccaminosum & moraliter malum, peior sit ac detestabilior carentia visionis Dei. Quare si Beato daretur optio, magis eligeret carere visione, quam ob culpam à se commissam privari charitate.

Ad sextam probationem dicendum est, quòd licet in antecedentibus essentialia & constitutionem rei, priora generatione sint imperfectiora ut patet in dispositionibus, quæ quanto priora sunt, & magis remota à forma, tanto minus sunt perfectæ: tamen essentialia semel consecrata, seu formâ introductâ, priora generatione sunt perfectiora, quia proximius accedunt ad essentialiam; unde prima passio perfectior est secunda, & secunda, quam tertia. Cum ergo intellectus essentialiam hominis immediate consequatur, & voluntas dimanet ab anima, mediante intellectu, intellectus perfectior est voluntate, & intellectio volitione; licet volitio notitiam intellectus necessariò præsupponat. Unde

Ad ultimam instantiam, nego Antecedens. Ad cuius primam probationem dico, quòd licet voluntas moveat intellectum quoad exercitium in genere causæ efficientis, movetur tamen ab illo quoad specificationem ex parte objecti, & in genere causæ finalis, qui modus agendi & movendi perfectior est, ut infra patebit.

151 Ad secundam probationem similiter dico, quòd licet libertas formalis solum sit in voluntate, radicalis tamen est in intellectu: unde licet intellectus dependat à voluntate, & illi subordinatur in libertate formali, ita & voluntas intellectui subordinatur, & ab ipso ut à primatius libertatis radice dependet.

Addo quòd, modus agendi liberè non est perfectior simpliciter modo agendi naturali, licet sit perfectior in genere moris: nam perfectior est modus agendi, quòd Deus agit ad intra, producendo personam Filij & Spiritus Sancti, modò agendi, quòd agit ad extra, producendo creaturas; & tamen iste est liber, ille verò naturalis.

152 Ad tertiam probationem ejusdem Antecedentis respondeo, quòd licet daretur bonum physicè & in esse entis esse perfectius verò, metaphysicè tamen & in ratione objecti, verum præstantius & nobilius est, utpote abstractius abstractione formali, ut docetur in Metaphysicâ: unde cum nobilitas potentia vel scientiæ ex perfectione & nobilitate objecti formaliter sumpti petatur, sequitur quòd intellectus præstet voluntati, ut docet D. Thomas 1. p. qu. 82. art. 3.

Addo quòd, licet verum non includat existentiam ut exercitam, sed ab illa abstractam, & ideo sit magis abstractum abstractione formali, quam bonum, quod essentialiter illam continet, vel, saltem respicit & connotat; illam tamen includit

Includit ut est quaedam essentia seu quidditas, & sub hac ratione existens attingitur ab intellectu.

s. II.

Alia argumenta solvuntur.

Objiciunt insuper Adversarii: Amori beatifico convenit ratio affectionis ultimi finis: Ergo in eo, & non in visione beatifica, consistit beatitudo formalis. Consequentia patet ex supra dictis. Antecedens verò probatur primo ex D. Thoma qu. sequenti art. 3. ad 2. ubi ait: *Deus ad voluntatem pertinent spes & amor ... ita & comprehendit & delectatio.* Et infra qu. 1. art. 3. ad 2. ubi ait: *quæ est actus voluntatis, esse ultimum finem, non ut rem quæ ultimo quaeritur, sed sicut adaptionem ultimi finis; quod etiam reperit qu. 3. art. 4. in fine corporis: Ergo licet amor sit actus voluntatis, poterit tamen ei competere ratio affectionis.*

Secundò probatur Antecedens: Quòd amor supponat præsentiam objecti, non tollit quod sit affectio: Ergo cum hac sola ratione à nobis excludatur à conceptu affectionis, fateri tenemur quòd sit affectio. Probatur Antecedens: nam visio beatifica supponit Deum intellectui beati præsentem per speciem impressam, seu per essentiam divinam gerentem vicem speciei, & tamen est affectio illius: Ergo quòd amor supponat præsentiam objecti beatifici, factam per Dei visionem, non tollit ab eo rationem affectionis.

Tertiò probatur principale Antecedens: Visio beatificans est similitudo objecti, nec producit similitudinem illius, ut in tractatu de visione beata fuse ostendimus; & consequenter Deum non præsentat intellectui beati, nec illum ad intellectum trahit, & tamen est verè affectio: Ergo quamvis Deum amor non præsentet, nec ad se trahat, sed ad ipsum feratur, eile tamen potest illius affectio.

Quartò, Ideo intellectus assequitur objectum, quia intelligens sit unum cum objecto intellecto: At etiam amans sit unum per amorem cum objecto dilecto: Ergo etiam voluntas suum objectum assequitur.

Quintò, Eiusdem mobilis est consequi finem vel centrum, cuius est tendere in illum: Sed homo per charitatem tendit in Deum, & meretur beatitudinem: Ergo etiam per actum amoris illam consequitur.

Denique probatur idem Antecedens: Beatitudo formalis est consecutio Dei, ut formaliter est summum bonum, & finis ultimus creature rationalis: Sed intellectus non potest consequi Deum sub ratione summi boni & ultimi finis: Ergo in actu intellectus formalis beatitudo nequit consistere. Major patet, Minor probatur: quia intellectus non tendit in objectum sub ratione boni, sed tantum sub ratione veri.

Hic argumento responderi poterit distinguendo Antecedens: Amori beatifico convenit ratio affectionis, primariæ, nego Antecedens: secundariæ, transeat antecedens, & negatur Consequentia. Eilo enim admitteremus in actu voluntatis salvari rationem affectionis, posset nihilominus defungi in solo actu intellectus consistere adæquate essentiam beatitudinis: quia ille solus est prima affectio ultimi finis, omnes beati perfectiones radicaliter continens;

Tom. III.

A illa autem operatio constituit essentialiter beatitudinem, quæ primò Deum assequitur, & radicaliter seu causaliter continet aliarum potentiarum perfectiones: Cum ergo actus voluntatis (silo admittamus eum posse sortiri rationem affectionis, saltem secundariæ) actum intellectus radicaliter non contineat, nec obtinere possit rationem primariæ affectionis ultimi finis; non potest etiam constituere essentialiter formalem beatitudinem. Cæterum cum verè ita sit, quod ratio affectionis actui voluntatis nullatenus competat.

Respondeo secundò, negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, ex autoritate D. Thomæ desumptam, dicatur comprehensivum pertinere ad voluntatem, non elicitive, sed objective, in quantum summum bonum, comprehensum per intellectum, est objectum voluntatis, & ultimus finis, in quo voluntas quiescit. Unde ibidem in responsione ad 3. ait S. Doctor: *Comprehensio non est aliqua operatio præter visionem, sed quedam habitudo ad finem jam habitum.* De quo nos infra, cum agemus de dotibus animæ beatorum.

Ad illud testimonium dicendum est, fructivum esse adaptionem ultimi finis, non formaliter, sed consecutive, & objective: quia consequitur ad beatificam visionem, quæ adeptio est, illamque habet pro objecto. Vel secundo dicatur esse adaptionem, non formaliter, sed complete: quia complet & perficit visionem beatificam, ad quam consequitur ut illius proprietatis; & in iisdem sensibus eadem fructio est ultimus finis ut quo.

Ad secundam probationem, nego Antecedens. Et ad hujus probationem distinguo Majorem: supponit Deum præsentem in actu primo, concedo Majorem: in actu secundo, nego Majorem; & concessa Minori, nego Consequentiam: nam actus amoris supponit objectum præsens non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo, & ideo affectio non est.

Ad tertiam probationem dicatur, quod licet visio beatifica nec sit similitudo Dei, nec similitudinem producat, præsentat tamen Deum intellectui beati, non ut medium in quo, nec per quod, sed ut medium quo; quatenus ante illam objectum beatificum non erat præsens intellectui beati in ratione repræsentati in actu secundo, & actu terminantis sui contemplationem, posita tamen intellectu, actu ab intellectu percipitur, & actu se illi repræsentat.

Ad quartam distinguo Majorem: quia sit unum cum objecto intellecto, per assimilationem, concedo Majorem: quia utcumque sit unum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: amans sit unum cum objecto dilecto, ratione ponderis & inclinationis in illum, concedo Minorem: ratione similitudinis & identitatis cum illo, nego Minorem, & Consequentiam.

Ad quintam responderetur, quod licet eisdem sit mobilis consequi centrum vel finem, cuius est tendere in illum, non tamen illum debet consequi & possidere per eandem potentiam aut virtutem, per quam in illum tendit: nam, ut supra dicebamus, lapis per gravitatem, quæ est inclinatio ipsius, tendit ad centrum, per quantitatem vero & per ubi ipsi unitur: avarus per appetitum movetur ad quarrendas pecunias, & manu percipit & arripit illas: miles etiam pugnat manu, & recipit coronam in capite. Licet ergo meritum, & tendentia in ultimum finem,

nem, ad voluntatem pertineant : ejus tamen consecutio ad intellectum spectat, & fit, ut ita loquar, manu intellectuali.

Ad ultimam probationem distinguo Majorem : ut formaliter est summum bonum, si particula ut reduplicet rationem qua attingitur per consecutionem, concedo Majorem: si reduplicet rationem sub qua attingitur, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Solutio patet ex dictis supra art. 2. §. 2. in solutione secundæ objectionis: ibi enim ostendimus, quod licet beatus per beatitudinem formalem assequatur Deum ut summum bonum & ultimum finem, ratio tamen sub qua illum consequitur, non est ratio boni, sed ratio veri: unde D. Thomas infra qu. 19. art. 3. ad 1. ait quod bonum prius pertinet ad intellectum sub ratione veri, quam ad voluntatem sub ratione boni & appetibilis.

DISPUTATIO IV.

De proprietatibus formalis beatitudinis.

Ad questionem 4. D. Thomæ.

Explicata essentia beatitudinis formalis, consequens est ut ejus proprietates declaremus: illa autem præcipue sunt tres: scilicet amor, delectatio, & impeccabilitas: de quibus in hac disputatione differemus.

ARTICULUS PRIMUS.

An beati necessario diligant Deum quantum ad exercitium.

§. I.

Quibusdam præmissis, conclusio affirmativa statuitur.

Certum est quod beati perpetuo & non interrupto amore charitatis diligant Deum per totam æternitatem. Ita enim ex pluribus Scripturæ locis colligitur, præsertim ex illo 1. ad Corinth. 13. Charitas nunquam excidit, sive prophetia evacuabitur, sive lingue cessabunt, sive scientia destruetur: id est exercitium gratiarum & miraculorum, prophetia, usus linguarum &c. imò etiam exercitium virtutum fidei & spei cellabit in celo: at nunquam ibi cessabit exercitium actuale charitatis. Deus enim (inquit Augustinus) sine sine videbitur, sine fastidio amabitur.

De civitate lib. ultimo cap. ultimo.

Adde quod Scripturæ passim asserunt beatos æterna, & nunquam interrupta jubilatione laudare Deum, eique benedicere: Apocal. 4. Nocte & die non habent requiem, dicendo, sanctus &c. Et Psal. 83. Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te: At hæc jubiliatio continet excellentissimum exercitium actuale charitatis in Deum; nam illa est congratulatio Deo de infinitis ipsius perfectionibus, & quasi votum & deprecatio ut hæc in æternum illi conveniant, & revera conveniant; unde Apo-

cal. 7. Sancti dicunt: Benedictio & Sipientia, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Ergo beati perpetuo & non interrupto amore diligant Deum per totam æternitatem.

Solum ergo difficultas est, an talis amor, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium sit necessarius, ita ut beati non possint à tali dilectione cessare, vel actum illum interrompere? Scotus enim in 1. dist. 1. qu. 4. 2. ferit illum esse ex sua natura liberum & contingentem; etiam in intrinseca Dei providentia, tolente omnia quæ possent à charitate divertere, habeat quod in æternum sit duraturus. Thomista verò cum S. Doctore 1. p. quest. 82. art. 2. contendunt illum esse ex sua natura necessarium quoad exercitium, quamvis ab extrinseco & de absoluta potentia cessare possit.

Dico igitur: Beatus necessario diligit Deum quoad exercitium, ita ut non sit in ejus libertate vel potestate à tali actu cessare.

Probatur conclusio ratione fundamentalis: Voluntas, cum sit appetitus rationalis, & sequatur ductum ac dictamen rationis, non potest cessare ab aliquo actu, nisi in eo intellectus concipiat aliquam rationem mali, vel in ejus cessatione aliquam rationem majoris boni: Sed nullum horum potest judicare beatus de amore Dei: Ergo non potest ab actu amoris cessare. Major pater, Minor probatur. In patria actus amoris est jucundus & facilis; cum charitas in patria sit veluti in suo centro, utpote conjuncta cum clara Dei visione, & regulata per lumen gloriæ; neque esse potest lassitudo aut defatigatio in ejus exercitio, cum non dependeat ab aliquo organo corporeo; visio enim, ad quam sequitur, non est per conversionem ad phantasmata: denique clara Dei visio non comparatur iudicium erroneum, quod beatus judicet esse illi bonum, cessare ab amore Dei; sed beatus semper habet actum contrarium, quo judicat illi esse bonum, continuo adherere Deo per amorem, & ab illo nunquam divelli, ita ut non possit voluntas intellectum ab eo iudicio, vel per unum instans divertere: Ergo &c.

Confirmatur: Homo in via necessatur quantum ad specificationem ad volendum bonum ut sic, ab actu vero & apparenti: non verò quantum ad exercitium; quia fragilitas hominis pro hoc statu non patitur illum operari sine intermissione, nec esse in continua consideratione boni: in patria verò per claram Dei visionem continuo representatur infinita bonitas summe diligibilis, & continens omnem rationem boni satiativam appetitus, juxta illud Exodi: Ego ostendam tibi omne bonum: Ergo beatus in patria necessario diligit Deum, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, nec potest à tali dilectione cessare.

Confirmatur amplius: Divina voluntas, ex eo quod intellectus divinus videt essentiam suam, determinatur ad amorem sui naturalis & necessarium quoad exercitium: Ergo idem dicendum est de voluntate creata, si clare videt divinam essentiam. Probatur consequentia: quia voluntas divina perfectior est, & liberior omni voluntate creata: Ergo si non obstante hac perfectione & libertate, ab obiecto infinito determinatur & necessatur quoad exercitium; idem à fortiori dicendum est de voluntate creata videns essentiam divinam, cum